

4. Фомічов А. М., К. П. Серeda Прогресивна технологія вирощування буряків кормових на корм і насіння: методичні рекомендації. Київ, 1985. 14 с.

Abstract. It was established that the removal from the soil by the fodder beet crop is influenced by fertilization and varietal characteristics. The most nutrients were removed in the variant with the norm $N_{150}P_{75}K_{225}$ of the Starmon variety: nitrogen – 179 kg/ha, phosphorus – 45 and potassium – 227 kg.

Key words: fodder beet, variety, fertilizer, content of nutrients, removal.

УДК 633.583.349"324":631.5:631.559 DOI 10.31521/978-617-7149-86-5-7

ПРОДУКТИВНІСТЬ РОСЛИН РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКУ ПОСІВУ

Бормотов О.П., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0000-2265-6770>

Науковий керівник – д-р с.-г. наук, професор **Федорчук М.І.**,

Миколаївський національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0001-7028-0915>

Анотація. Продуктивність ріпаку озимого суттєво залежить від строку посіву, оскільки оптимальний період дозволяє рослинам сформувати достатню вегетативну масу та розвинути міцну кореневу систему до настання зимових холодів. Ранні посіви часто призводять до переростання рослин, збільшуючи ризик вимерзання та ураження хворобами, тоді як запізнілі посіви не дають можливості ріпаку достатньо зміцніти перед зимою, що негативно позначається на перезимівлі та, відповідно, на майбутньому врожаї. Тому, вибір оптимального строку посіву, враховуючи кліматичні умови регіону та особливості сорту, є ключовим фактором для забезпечення високої продуктивності озимого ріпаку.

Ключові слова: строки посіву, ріпак озимий, продуктивність, олійні культури.

Ріпак озимий (*Brassica napus* L.) є однією з провідних олійних культур у Європі, зокрема в Україні, де щороку його площі сягають понад мільйон гектарів. Урожайність цієї культури значною мірою визначається строками сівби, які впливають на темпи росту і розвитку, нагромадження біомаси, зимостійкість, а в підсумку – на кількісні та якісні показники врожаю.

Ріпак озимий характеризується потребою у достатньому періоді осінньої вегетації (45–60 днів при середньодобовій температурі +5–10 °C), щоб до зими сформувати розетку з 6–8 листків, кореневу шийку діаметром не менше 8–10 мм і потужну кореневу систему. Надто ранній посів призводить до переростання рослин, збільшення вегетативної маси, що знижує зимостійкість. Запізніла сівба, навпаки, унеможливорює повноцінний розвиток і підвищує ризики загибелі під час зимівлі. У роботі Волощук О. П., Случак О. М., Распутенко А. О. показано, що найвищу продуктивність (3,7–4,0 т/га) в умовах

Лісостепу України забезпечували посіви, проведені 15–25 серпня, тоді як посіви після 5 вересня суттєво поступалися врожайністю через гірший розвиток у фазі входу в зиму [1].

Оскільки терміни посіву тісно пов'язані з погодними умовами, особливо зволоженням ґрунту, аграрії повинні коригувати строки відповідно до реального клімату конкретного року. За даними багаторічного дослідження у Центральній Європі, оптимальним строком є період від 10 серпня до 5 вересня, проте в роки з надмірною посушливістю строки можуть зсуватися. У дослідженні авторів зазначено, що за ранніх строків (5–10 серпня) врожайність знижувалась через переростання і підвищену уражуваність хворобами, а за пізніх (після 10 вересня) – через зрідження посівів і недостатню біомасу перед зимівлею [2].

Оптимальний строк сівби сприяє формуванню високої кількості продуктивних пагонів, довжини стручків та кількості насінин у стручку. За умов Полісся та північного Лісостепу України було виявлено, що сівба 20–25 серпня забезпечує найкраще співвідношення між ростом і розвитком рослин, що сприяє закладанню потенціалу урожайності. Також важливою є здатність рослин відновлювати вегетацію навесні. При запізненому посіві рослини менш розвинені, мають коротшу кореневу систему, слабше кущення та нижчу компенсаторну здатність, що позначається на густоті стояння продуктивних рослин після зими [3].

Строк посіву необхідно розглядати у взаємозв'язку з іншими агротехнічними заходами – гібридом, нормою висіву, системою удобрення. Сучасні інтенсивні гібриди ріпаку мають вищу пластичність до строків сівби, однак теж демонструють найкращу реалізацію потенціалу в межах оптимальних строків. Згідно з даними А. М. Влащук (2020), при ранньому посіві (до 10 серпня) є сенс знижувати норму висіву до 3,5–4,0 млн схожих насінин/га, тоді як при пізньому – підвищувати до 5,0–5,5 млн [3].

Отже, строк посіву є одним із критичних факторів, що визначають успішність вирощування ріпаку озимого. Надто ранні строки можуть сприяти переростанню, надто пізні – недорозвиненості рослин перед зимівлею. Оптимальним для більшості регіонів України вважається інтервал 15–30 серпня, однак необхідно враховувати конкретні погодні умови року, сортові особливості та агротехнологічні елементи. Науково обґрунтоване планування строків сівби – запорука стабільної високої продуктивності культури.

Список використаних джерел

1. Волощук О. П., Случак О. М., Распутенко А. О. Продуктивність озимого ріпаку залежно від строків, способів сівби та норм висіву насіння. *Агроном.* 2019. № 3. С. 142-146.
2. Дячук В. Волога в ґрунті - чинник, що визначає термін сівби. *Зерно.* 2017. № 7. С. 120-123.
3. Оптимізація технології вирощування насіння ріпаку озимого в умовах Південного Степу України / А. М. Влащук, О. С. Дробіт, Л. В. Шапарь, М. М. Прищепо, О. П. Конашук. *Аграрні інновації.* 2020. № 2. С. 96-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrno_2020_2_17

4. Поляков О. І. Особливості росту, розвитку та формування врожайності ріпаку озимого залежно від норми висіву за різних строків сівби. *Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН*. 2022. Вип. 33. С. 99-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpiok_2022_33_12

5. Поляков О., Нікітенко О. Як уникнути ризиків за надранньої сівби озимого ріпаку. *Пропозиція*. 2018. № 10. С. 127-129.

Анотація. The productivity of winter rapeseed depends significantly on the sowing date, as the optimal period allows plants to form sufficient vegetative mass and develop a strong root system before the onset of winter cold. Early sowings often lead to overgrowth of plants, increasing the risk of freezing and disease, while late sowings do not allow rapeseed to get strong enough before winter, which negatively affects overwintering and, consequently, the future harvest. Therefore, choosing the optimal sowing date, taking into account the climatic conditions of the region and the characteristics of the variety, is a key factor in ensuring high productivity of winter rapeseed.

Ключові слова: sowing dates, winter rapeseed, productivity, oilseed crops.

УДК 633.2:631.559

DOI 10.31521/978-617-7149-86-5-8

ОЦІНКА МУТАНТНИХ ЛІНІЙ СТОКОЛОСУ БЕЗОСТОГО ЗА ОЗНАКАМИ ПЛАСТИЧНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ

Бугайов В.Д., канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник
Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
<https://orcid.org/0000-0003-1799-6599>

Бугайов В.В., канд. с.-г. наук, провідний науковий співробітник
Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
<https://orcid.org/0000-0001-5411-7292-6062>

Полутін О.О., канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник
Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
<https://orcid.org/0000-0002-5411-3823>

Анотація. Стоколос безостий (*Bromopsis inermis* Leyss) – це багаторічна злакова кормова трава, яка використовується як сінокісна і сінокісно – пасовищна культура та є обов'язковим компонентом травосумішок. Метою даної роботи було оцінити лінії стоколосу безостого за врожайністю сухої речовини та насіння їх пластичністю та стабільністю. Застосовувались наступні методи: польовий, лабораторно – польовий та статистичний (обробка даних за програмами «Statistica» та «Excel»). Впродовж 2022–2024 рр. проводили дослідження щодо оцінки ліній стоколосу безостого за ознаками пластичності, стабільності кормової та насінневої продуктивності. Аналізували 22 лінії, які одержані методом хімічного мутагенезу травостою першого, другого та третього років використання. Збір сухої речовини у мутантних ліній (ХМ 4/20, ХМ 13/20, ХМ 14/20 та ХМ 15/20) знаходився на рівні 1,7 кг/м², із низькою пластичністю ($b_i < 1,0$) та високою стабільністю ($Si^2 = 0,0$) відзначались лінії (ХМ 6/20, ХМ 8/20, ХМ 14/20). Мутантні лінії ХМ 16/20, ХМ 14/20, ХМ 7/20 відзначались найвищими показниками врожайності насіння від 75,0 до 78,7 г/м² відповідно, а